

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Управління у справах молоді та спорту Рівненської облдержадміністрації
Інститут мистецтв
Кафедра духових та ударних інструментів РДГУ**

**ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДУХОВОЇ МУЗИКИ В КОНТЕКСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ТА ЗАРУБІЖЖЯ**

Збірник наукових праць

Випуск 8

**м. Рівне
2016**

УДК 788 : 008(063)

ББК 85.315.7

I – 90

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія KB № 19865-9665 P

Друкується за ухвалою Вченої ради Рівненського державного
гуманітарного університету (протокол № 3 від 25 березня 2016 р.)

Редакційна колегія:

Постоловський Р.М., Заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент Академії соціальних і педагогічних наук, кандидат історичних наук, професор, ректор РДГУ, **голова редакційної колегії;**

Павелків Р.В., Заслужений працівник освіти України, академік Академії наук вищої освіти України, доктор психологічних наук, професор, перший проректор РДГУ, **заступник голови редакційної колегії;**

Ліпський В.В., начальник Управління у справах молоді та спорту Рівненської облдержадміністрації, **заступник голови редакційної колегії;**

Шевчук С.І., Заслужений працівник культури України, кандидат філологічних наук, доцент, директор Інституту мистецтв РДГУ, **заступник голови редакційної колегії;**

Цюлюпа С.Д., кандидат педагогічних наук, доцент, **відповідальний секретар;**

Апатський В.М., доктор мистецтвознавства, професор;

Посвалюк В.Т., доктор мистецтвознавства, професор;

Нічков Б.В., доктор мистецтвознавства, професор;

Круль П.Ф., доктор мистецтвознавства, професор;

Супрун-Яремко Н.О., доктор мистецтвознавства, професор;

Богданов В.О., доктор мистецтвознавства, професор;

Карп'як А.Я., доктор мистецтвознавства, професор;

Качмарчик В.П., доктор мистецтвознавства, професор;

Вербець В.В., доктор педагогічних наук, професор;

Сверлюк Я.В., доктор педагогічних наук, професор;

Вовк Р.А., кандидат мистецтвознавства, професор;

Гишка І.С., кандидат мистецтвознавства, доцент.

Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя. Збірник наукових праць. Випуск 8 / Упорядник С.Д.Цюлюпа. – Рівне: Волинські обереги, 2016. – 188 с.

ISBN 978-966-416-434-1

У збірнику містяться результати наукових досліджень у жанрі духової музики, поєднані різні підходи дослідників до розкриття питань з історії виконавства на духових інструментах, створення духових оркестрів та перспективи їх розвитку, а також з методики викладання гри на музичних інструментах.

Подана проблематика, наукові статті містять корисну інформацію для викладачів, студентів, магістрантів, аспірантів та докторантів мистецьких вищих навчальних закладів і широкого кола шанувальників жанру духової музики.

УДК 788 : 008 (063)

ББК 85.315.7

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідають автори статей.

Погляди авторів можуть не збігатися з позицією редакційної колегії.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2016

© Кафедра духових та ударних інструментів Інституту мистецтв РДГУ, 2016

© Видавництво "Волинські обереги", 2016

ISBN 978-966-416-434-1

З М І С Т

Апатский В.Н. Алин Власенко – музыкант, дирижер многогранной одаренности.....	5
Карпьяк А.Я. Жанр флейти у творчості австрійських та італійських композиторів – сучасників В.А. Моцарта.....	8
Качмарчик В.П. Форбея і перманентне дихання у мистецтві давньогрецьких авлетистів.....	14
Богданов В.А. Ф.С.Прохачев (1905-1949) – незаслуженно забытый украинский мастер игры на флейте	17
Сверлюк Я.В. Особливості комунікативної взаємодії в оркестровому колективі.....	24
Посвалюк В.Т. Труба в епоху бароко	28
Круль П.Ф. Процес професійного становлення студента-митця.....	34
Цюлюпа С.Д. Наукові здобутки – кандидатські та докторські дисертації духовиків України ХХ – поч. ХХІ ст.	37
Громченко В.В. Синтез мистецтв як жанровий критерій інструментального соло (на прикладі творів для духових інструментів).....	55
Марценюк Г.П. Витоки і розвиток українського тромбонного мистецтва в контексті міжнаціональних творчих зв'язків.....	60
Гишка І.С. Звук як візитна карта інструмента, основний визначник його розвитку, ролі і місця в соціально-культурній сфері різних епох.....	65
Вакалюк П.В. Новаторство напрямків діяльності Миколи Бердієва в контексті трубного мистецтва України.....	71
Палаженко О.П. Формування художньо-виконавської техніки студентів-духовиків у процесі навчання гри на духових інструментах	76
Плохотнюк О.С., Маліченко Н.Є. Творчість В.Квітки в контексті функціонування народного самодіяльного дівочого духового оркестру "Роксолана".....	80
Кушнір А.Я. Постаць Андреаса Нігофа у становленні Київської флейтової школи.....	88
Олійник Д.Б. Формування та промислове виробництво чотирирядних ксилофонів у другій половині ХІХ – ХХ ст.	92
Старко В.Г. Значення творчості А. Вівальді у репертуарі фаготиста	97
Гайдабура О.Д. Жизненный и творческий путь Заслуженного артиста БССР, трубача международного класса Эдди Рознера	103
Терлецький М.М. Інструментальне та нотне забезпечення вітчизняних духових оркестрів в їх історичному розвитку.....	107

Куслін О.В., Пермяков І.І. Моторика – шляхи її вдосконалення	111
Пермяков И. И. Роль, значение и методы совершенствование ансамблевых навыков в группах оркестра	116
Сіончук О.В. Музичне мислення як основа художньо-виконавської майстерності музиканта-духовика	126
Турчинский Б.Р. Натан Бирман. Трубы волшебный звук раздался (очерк)	130
Палійчук І.С. Композиторська творчість для труби М. Бердієва в контексті українського духового мистецтва другої половини ХХ століття	141
Казарцева Т.С. Метод творчих проєктів як чинник самореалізації у майбутній музично-педагогічній діяльності студентів музичного училища	147
Пастушок Т.В. Основні шляхи розвитку саксофонові школи в Україні	152
Димченко С.С., Смик Л.Ю. Подолання типових недоліків під час підготовки студентів класу диригування кафедри духових та ударних інструментів	156
Кушнір Я.В. Євген Романович Носирєв: виконавець, педагог, науковець	160
Турковський В.А. Шляхи та ефективні способи розвитку музично-творчих здібностей студентів училищ культури на заняттях духового оркестру	163
Сенюк Н.Є. Методичні основи формування музично-виконавських умінь учнів-духовиків в умовах позашкільної спеціалізованої освіти	167
Мельник О.Ю., Косенко С.В., Гайошко О.Б. Профілактика професійних захворювань порожнини рота у музикантів-виконавців на духових інструментах	171
Шевчук М.М. Технологія розвитку емоційної культури школярів на заняттях духового оркестру	176
Відомості про авторів	179
Презентація новітніх, фахових навчально-методичних видань	181

УДК 78064.071:378.2. "19/20"

Цюлюпа С. Д.,
м. Рівне**НАУКОВИЙ ДОРОБОК – КАНДИДАТСЬКІ ТА ДОКТОРСЬКІ ДИСЕРТАЦІЇ
ДУХОВИКІВ УКРАЇНИ ХХ – ПОЧ. ХХІ ст.**

Анотація. Стаття є першою спробою розкрити основні наукові досягнення викладачів кафедр духових та ударних інструментів вищих навчальних мистецьких закладів України 3-4 рівнів акредитації за період другої половини ХХ – початку ХХІ століть.

Систематизовано і лаконічно проаналізовано зміст захищених кандидатських і докторських дисертацій за спеціальностями музичне мистецтво, теорія і методика професійної освіти, музичне мистецтво, теорія, методика і організація культурно-просвітньої діяльності.

Висвітлено інформацію про авторів дисертаційних робіт, їх науковий ступінь та вчене і державне звання, фаховий інструмент, місце творчої або педагогічної діяльності, а також подано назви підручників, монографій, навчальних посібників та довідкових праць, які видано духовиками України за вище вказаний період.

Ключові слова: наука, дисертація, кандидатська, докторська, духовики, фаховий інструмент.

Annotation. This paper is the first attempt to lay out the major scientific achievements of teachers of faculties of wind and percussion instruments of Ukrainian universities with 3-4 accreditation levels, for the period from second half of XX – to beg. of XXI century.

This article systematizes and precisely analyzes the content of obtained PhD dissertations on musical art, theory and methodic of professional education, musical art, theory, the methodic and organization of cultural and educational activities.

The article highlights the information about the dissertations authors, their scientific degrees and academic and government titles, professional tools, place of the creative or educational activity. It also provides with the names of textbooks, monographs and reference works which were published by Ukrainian wind instruments musicians over the mentioned above period.

Keywords: science, dissertation, PhD dissertation, wind instruments musicians, professional tools.

На сучасному етапі розвитку вищої музичної та педагогічної освіти в Україні важливого значення набуває проблема підвищення рівня професійної підготовки виконавців на духових і ударних інструментах та покращення рівня викладання фахових дисциплін у мистецьких вищих навчальних закладах України I-IV рівнів акредитації.

Відставання теорії від практики в галузі мистецтва несе загрозу, яка може привести до негативних наслідків, тому більшість прогресивних виконавців і педагогів-духовиків добре усвідомлюють той факт, що необхідно доповнити свою творчу та педагогічну практичну діяльність теоретичними науковими дослідженнями.

Достеменно відомо, що в період інтеграції України в Європейський простір наукова робота стає лейтмотивом діяльності кожного викладача вищого мистецького навчального закладу, за результатами якої оцінюється рівень кваліфікації викладача, призначається посада і терміни укладання контрактів на працевлаштування та визначаються посадові обов'язки і права працівника ВНЗ, в яких запроваджена конкурсна система працевлаштування.

Беручи до уваги вимоги сьогодення та запровадження в галузь освіти і мистецтва України кредитно-трансферної системи навчання викладачами кафедр духових та ударних інструментів на початку ХХІ століття зроблено колосальний прорив в науковій роботі, тематика їх наукових досліджень охоплює питання історії становлення та перспектив розвитку духового музично-виконавського мистецтва, теорії та методики викладання фахових дисциплін, виховного процесу у ВНЗ, запровадження інноваційних форм навчання. Необхідно усвідомити той факт, що в нашій творчій і педагогічній діяльності емпіризм уже вичерпав свої можливості.

Сьогодні виконавство на духових і ударних інструментах досягло такого рівня, що подальший його розвиток вже неможливий без сучасних наукових досліджень, інноваційних підходів до викладання фахових дисциплін, впровадження в навчальний процес прогресивних спецкурсів, нових дисциплін, які зорієнтовані на європейські стандарти та вимоги суспільства.

Метою нашої статті є розкриття змісту наукових досліджень викладачів кафедр духових та ударних інструментів України, систематизація хронології захисту кандидатських і докторських дисертацій, подання коротких відомостей про авторів дисертацій та їх науковий доробок. Стаття містить в собі два розділи – 1. Кандидатські дисертації, 2. Докторські дисертації. Інформація про авторів і їх науковий доробок подається в послідовності, яка висвітлена в хронологічній таблиці.

Хронологічна таблиця
захисту кандидатських і докторських дисертацій духовиками України
(1955 – 2016 роки)

№ з/п	Прізвище, ініціали авторів дисертацій	фаховий інструмент	Рік захисту кандидатської дисертації	Рік захисту докторської дисертації
1.	Карауловський М.І.	фагот	1955	
2.	Семеніченко В.М.	фагот	1955	
3.	Носирев Є.Р.	гобой	1959	
4.	Апатський В.М.	фагот	1971	1993
5.	Мюльберг К.Е.	кларнет	1978	
6.	Абаджян Г.А.	фагот	1982	
7.	Якустиді І.В.	валторна	1983	1993
8.	Круль П.Ф.	валторна	1991	2001
9.	Богданов В.О.	труба	1991	2008
10.	Яремко Б.І.	кларнет	1994	
11.	Качмарчик В.П.	флейта	1995	2009
12.	Дзвінка Р.І.	саксофон	1996	
13.	Горовий С.Г.	тромбон	1997	
14.	Сверлюк Я.В.	труба	1999	2011
15.	Рудчук Ю.А.	кларнет	2001	
16.	Посвалюк В.Т.	труба	2001	2008
17.	Карп'як А.Я.	флейта	2002	2014
18.	Вовк Р.А.	кларнет	2004	
19.	Цюлюпа С.Д.	труба	2004	
20.	Буркацький З.П.	кларнет	2004	
21.	Гишка І.С.	труба	2005	
22.	Мочурад Б.І.	труба	2005	
23.	Крижанівський Ф.П.	тромбон	2006	
24.	Дзисюк В.Ю.	флейта	2006	
25.	Крупей М.В.	саксофон	2006	
26.	Громченко В.В.	кларнет	2007	
27.	Федорков О.В.	тромбон	2008	
28.	Вакалюк П.В.	труба	2009	
29.	Понькіна А.М.	саксофон	2009	
30.	Вар'янюк О.І.	труба	2009	
31.	Плохотнюк О.С.	труба	2009	
32.	Марценюк Г.П.	тромбон	2011	
33.	Мимрик М.Р.	саксофон	2013	
34.	Кушнір А.Я.	флейта	2013	
35.	Старко В.Г.	фагот	2014	
36.	Палаженко О.П.	кларнет	2015	
37.	Олійник Д.Б.	ударні інстр.	2016	

Підтвердженням посилення уваги педагогів-духовиків ВНЗ України до наукової роботи є статистика, яка наведена в хронологічній таблиці. Якщо в другій половині ХХ століття духовиками було захищено тільки 15 кандидатських і 2 докторських дисертації, то за короткий період початку (15 років) ХХІ століття вже захищено 22 кандидатських і 6 докторських дисертацій.

Вказані статистичні дані є переконливим свідченням того, що поряд з творчою і педагогічною роботою лейтмотивом діяльності прогресивного викладача вищого мистецького закладу стає науково-дослідна робота, яка ґрунтується на традиціях і теоретичних розробках старшого покоління і розуміючи вимоги до сучасного виконавця на духових і ударних інструментах, впроваджує в навчальний процес новітні технології.

Пальму першості серед регіонів України в наукових дослідженнях педагогіки, методики та історії духового музичного виконавства посідають науковці **Києва**, ними захищено **14** робіт, із них 3 докторських і 11 кандидатських дисертацій, науковцями **Львова** – **8** робіт, із них 1 докторська і 7 кандидатських дисертацій, науковцями **Харкова** – **7** робіт, із них 2 докторських і 5 кандидатських дисертацій, науковцями **Рівного** – **6** робіт, із них 1 докторська і 5 кандидатських дисертацій, науковцями **Одеси** – **5** кандидатських дисертацій, науковцями **Івано-Франківська** – **3** роботи, із них 1 докторська і 2 кандидатських дисертації, науковцями **Дніпропетровська** – **2** кандидатських дисертації.

Серед виконавців на духових інструментах України флагманами науково-дослідної роботи є **трубачі** – захищено **10** робіт, із них 8 кандидатських та 2 докторських дисертації, **кларнетисти** – 7 кандидатських, **фаготисти** – захищено **6** робіт, із них 5 кандидатських та 1 докторська дисертація, **флейтисти** – захищено **6** робіт, із них 4 кандидатських та 2 докторських дисертації, **тромбоністи** – 4 кандидатських, **саксофоністи** – 4 кандидатських, **валторністи** – захищено **4** роботи, із них 2 кандидатських та 2 докторських дисертації, **тубісти** – захищено **2** роботи, із них 1 кандидатська, 1 – докторська дисертації, **гобоїсти** – 1 кандидатська, **ударні інструменти** – 1 кандидатська дисертація.

І. Кандидатські дисертації духовиків України.

1. Карауловський Микола Іванович (1925 р.н.) – **фагот**, кандидат педагогічних наук, професор кафедри духових та ударних інструментів Одеської державної консерваторії імені А.В.Нежданової, м. Одеса.

В кандидатській дисертації "Выразительные возможности фагота", яка захищена в 1955 році, автор розглядає цілий ряд питань, які мають практичне значення, в тому числі і акустичну природу тембру фагота, особливості конструкції фагота, завдяки якій тембр цього інструмента так багатий обертонами, пояснює з позиції акустики добре співзвуччя тембру фагота з тембром інших інструментів. Значну увагу в дисертації приділено підбору раціональних аплікатур і їх зв'язок зі змістом художнього твору, який виконується музикантом.

2. Семеніченко Володимир Миколайович (1928-1996) – **фагот**, кандидат мистецтвознавства, професор кафедри духових та ударних інструментів Львівської державної консерваторії імені М.В. Лисенка, м. Львів.

В кандидатській дисертації "Духове виконавство", яка захищена в 1955 році, автор розглядає питання історії та методики духового виконавства. Значну увагу автор приділяє художнім образам твору та питанням його інтерпретації, розглядає навчальний камерний ансамбль як важливий шлях до підготовки оркестрового музиканта професійного рівня, а також пропонує свою методику підготовки до практичної творчої і педагогічної діяльності музиканта-інструменталіста.

3. Носирєв Євгеній Романович (1919-1989) – **гобой**, кандидат мистецтвознавства, професор. В 1966 р. Носирєв Є. Р. запрошений очолювати кафедру духових та ударних інструментів Донецького музично-педагогічного інституту, де працював до 1971 року. У 1971-1975 роках завідувач кафедри духових та ударних інструментів, у 1975-1984 роках проректор з наукової роботи Київської державної консерваторії імені П. І. Чайковського.

В кандидатській дисертації "Історія та методика навчання гри на гобой", яка захищена в 1959 році, автор розглядає питання історії становлення та перспектив розвитку виконавства на гобой, розкриває основні методичні принципи підготовки професійних виконавців на гобой.

Професор Є.Р. Носирєв – автор чисельних наукових праць, присвячених теорії, практиці, історії та педагогіці виконавства на гобой, а саме: "История исполнительства на гобое в России" (1957), "Методика обучения игре на гобое" (1971), "Гобой" (1974).

4. Апатський Володимир Миколайович (1928 р.н.) – **фагот**, Народний артист України, академік, член-кореспондент академії мистецтв України, доктор мистецтвознавства, професор Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського, м. Київ.

В кандидатській дисертації "**Фактори тембру і динаміки фагота**", яка захищена в 1971 році, автор розглядає питання спектрального складу усіх звуків фагота. В процесі дослідження професору В.М. Апатському вдалось висвітлити цілий ряд питань, які пов'язані з природою тембру фагота: темброва специфіка регістрів і природа виникнення формант фагота, причину важкого звучання нижнього регістру інструмента та недостатньої інтонаційної виразності його низьких звуків, причину збіднення спектрів високих звуків фагота. Досліджувалась темброва природа так званих *перехідних процесів* фагота. Електроакустичні дослідження показали, що тембр цього інструмента знаходиться у стані постійних змін, він живе, дихає, постійно видозмінюється. В цьому і визначається чарівність живого звучання фагота, який неможливо відобразити на електромузичних інструментах.

Найавторитетніший і титулований вчений, педагог, музикант України Академік В.М. Апатський – автор навчальних посібників "Основы теории и методики духового музикально-исполнительского искусства" (2006), "История духового музикально-исполнительского искусства" (2010), "История духового музикально-исполнительского искусства" Книга II (2012), "Актуальные проблемы духового музикально-исполнительского искусства" (2013), та чисельних наукових статей у фахових виданнях України та за її межами. Професор В.М. Апатський за багаторічну працю та вагомий внесок у розвиток науки, культури і мистецтва України нагороджений орденами "За заслуги" II (2011) і III (2006) ступенів, "За мужність" (1999), медаллю "Захиснику Вітчизни" (1999), Золотою медаллю Академії мистецтв України (2008).

5. Мюльберг Каліо Евальдович (1928 р.н.) – **кларнет**, кандидат мистецтвознавства, професор кафедри духових та ударних інструментів Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової, м. Одеса.

В кандидатській дисертації "Исследование некоторых компонентов техники кларнетиста", яка захищена в 1978 році, автор розглядає особливості виконавського дихання кларнетиста при грі стоячи і сидячи, дослідив техніку повільного і швидкого вдиху, отримав цікаві правдиві дані про характер видиху при виконанні інструктивного і художнього музичного матеріалу, з'ясував можливості застосування в навчальному процесі пневмографа для володіння раціональним типом дихання.

Професор К.Е. Мюльберг – автор навчально-методичних посібників з питань духового виконавства, а саме "Теоретичні основи навчання гри на кларнеті" (1975), "Записки кларнетиста" (1995), "О мастерстве кларнетиста" (2002), "Путь к совершенствованию игры на кларнете" (2003).

6. Абаджян Гарій Артушевич (1939 р.н.) – **фагот**, Народний артист України, кандидат мистецтвознавства, професор кафедри духових та ударних інструментів і оперно-симфонічного диригування Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського, м. Харків.

В кандидатській дисертації "Развитие средств художественной выразительности при игре на фаготе в свете современных научных исследований", яка захищена в 1982 році, автор ставить перед собою завдання знайти нові шляхи підвищення ефективності навчання гри на фаготі за допомогою оригінального навчально-допоміжного пристрою. З цією метою професор Г.А. Абаджян спільно з колегами-науковцями сконструював електроакустичний пристрій, який назвав "Пристрій для контролю якості звучання музичного інструмента", та розробив методику запровадження його в навчальний процес. Значний розділ дисертації присвячений питанням розвитку основних елементів виконавської майстерності фаготиста, на засадах яких автор створив власну методичну систему, яка здатна принести користь учням та студентам, які навчаються гри на духових інструментах.

Професор Г.А. Абаджян – автор навчально-методичних видань "Нова методика викладання гри на духових інструментах" (1981) та "Нове в вібрато на фаготі" (1984).

7. Якустіді Іван Васильович (1926-1997) – **валторна**, кандидат мистецтвознавства, професор кафедри духових та ударних інструментів Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського, м. Харків.

В кандидатській дисертації "К вопросу о формировании губного аппарата валторниста", яка захищена в 1983 році, автор розглядає питання анатомії та фізіології губного апарату валторніста, його кровообіг, проблему витривалості губ. Автор вперше використав міограф для вивчення роботи м'язів губного апарату, розробляє типові постановки амбушура, враховуючи особливості будови зубів, щелеп і губ музиканта.

Професор І.В. Якустіді є автором монографій "Методика навчання гри на валторні" (1977) та "Исследование спектральных характеристик звукоряда валторны и роль амбушура в формировании качественного звучания" (1992).

8. Круль Петро Франкович (1959 р.н.) – **валторна**, академік Академії наук вищої освіти України, доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри теорії та історії виконавського мистецтва Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ.

Кандидатська дисертація "Синтезоване виконавство – єдиний творчий процес", захищена в 1991 році. Лейтмотивом наукової роботи є дослідження процесу комплексного поєднання співу з грою на музичному інструменті як умова ефективної підготовки студентів на музично-педагогічних факультетах у вищих гуманітарних та мистецьких закладах освіти України.

Професор П.Ф. Круль є автором монографій "Національне виконавство на духових та ударних інструментах в Україні" (2000), "Східнослов'янська інструментальна культура: історичні витоки та функціонування" (2007) та підручника "Духовий інструментарій в історії музичної культури України" (2013).

9. Богданов Валерій Олександрович (1939 р.н.) – **труба**, Заслужений артист РРФСР, член національної спілки композиторів України, доктор мистецтвознавства, професор кафедри оркестрових духових інструментів і оперно-симфонічного диригування Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського, м. Харків.

Кандидатська дисертація В.О. Богданова "Трактовка духових інструментів в симфоніях українських композиторів до Жовтневого періоду" захищена в 1991 році. **Дисертація є першим дослідженням у вітчизняній історіографії духового музичного мистецтва України.** Вона охоплює історію його розвитку від зародження до початку ХХ ст. і являє собою зведення матеріалів з даної теми. В роботі досліджується стародавній період історії України: стародавні духові інструменти і їх місце в житті людей дописемного періоду, духові інструменти давньогрецьких колоній Північного Причорномор'я, Київської Русі. Беручи до уваги оркестрову природу духових інструментів, професор Богданов В.О. значну увагу приділяє українському оркестровому виконавству, аналізує діяльність кріпосних та рогових оркестрів, так званих музикантських цехів, які відіграли важливу роль у розвитку народної та професійної ансамблево-оркестрової культури, заклали підвалини організованої професійної підготовки виконавців на духових інструментах. В роботі розкриваються питання діяльності відділень Імператорського Російського музичного товариства у великих культурних центрах України – Києві (1863 р.), Харкові (1871 р.), Одесі (1884 р.), Полтаві (1889 р.), Катеринославі (1897 р.), Херсоні (1904 р.), Чернігові (1907 р.), Умані (1911 р.), діяльність яких мала великий вплив на вітчизняне музичне життя, в тому числі на становлення й розвиток професійної музичної освіти.

Автор особливе місце в дисертації приділяє дослідженню симфоній українських композиторів, а саме: **Е. Ванжури** "Українська симфонія" до-мажор, датована 1796 роком; "Симфонія соль-мінор невідомого автора"; **М.В. Лисенка** "Фантазія на дві українські народні теми" для флейти та фортепіано", написана у 1872-1873 рр.; **М. Калачевського** "Українська симфонія" ля-мінор; **В. Сокальського** "Симфонія" соль-мінор.

Питання становлення і розвитку духового музичного мистецтва в Україні видатного вченого В.О. Богданова розглядаються у контексті загальнокультурних процесів минулого, сучасного і майбутнього.

Професор В.О. Богданов – автор монографій "Історія духового музичного мистецтва України: від найдавніших часів до початку ХХ ст." (2000), друге видання доповнене, в 2-х томах, співавтор Л.Д. Богданова (2013).

10. Яремко Богдан Іванович (1943 р.н.) – **кларнет**, кандидат мистецтвознавства, професор кафедри духових та ударних інструментів, згодом кафедри музичного фольклору Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету, м. Рівне, нині професор кафедри гри на музичних інструментах та вокально-хорових дисциплін Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка, м. Кременець, Тернопільська область.

В кандидатській дисертації "Роль виконавства у формуванні музичної традиції (на матеріалі української сопілкової музики Прикарпаття)", яка захищена в 1994 році, автор досліджує ергологічні, етномузичні та виконавські традиції, що побутують на бойківсько-гуцульській території українських Карпат, вивчає народну технологію виготовлення традиційних одноціткових сопілок і виявляє на її основі систему конструювання в єдності з музичним виконавством, визначає реальну виконавську аплікатуру і обґрунтовує її зв'язок з музичною стилістикою і формоутворенням, розглядає пов'язані з техніко-виконавськими можливостями народних флейт засоби виразності (артикуляцію, динаміку, акцентування, техніку дихання), які в сукупності відображають індивідуальні й локальні стилі.

Професор Б.І. Яремко є автором наукових видань, які присвячені українським народним духовим інструментам, а саме "Уторопські сопілкові імпровізації" (1997), "Бойківська сопілкова музика" (1998).

11. Качмарчик Володимир Петрович (1956 р.н.) – **флейта**, доктор мистецтвознавства, професор, проректор з наукової роботи Донецької державної консерваторії імені С. Прокоф'єва, м. Донецьк, з 2015 року професор кафедри дерев'яних духових інструментів Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського, м. Київ.

В кандидатській дисертації "Перманентний видих у виконавстві на духових інструментах (проблеми історії та фізіології)", яка захищена в 1995 році, автор розглядає питання виникнення і розвитку перманентного видиху в історії східного, античного і західноєвропейського духового виконавства, а також його фізіологічні механізми. Автор акцентує увагу на те, що універсальність фізіологічного перманентного видиху дозволяє використовувати його як при виникненні нестачі повітря, так і при утворенні надлишку повітря в процесі гри на духових інструментах.

12. Дзвінка Роман Іванович (1960 р.н.) – **саксофон**, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри музичного фольклору Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету, м. Рівне.

В кандидатській дисертації "Естетичне виховання студентів педвузу засобами українського музичного фольклору", яка захищена в 1995 році, автор розглядає питання важливості процесу естетичного виховання, педагогічні умови підвищення його ефективності у жанрі українського музичного фольклору. Висвітлюються теоретичні та практичні основи естетичного виховання засобами українського музичного фольклору студентів педагогічних факультетів, діяльність яких направлена на підготовку вчителів початкових класів.

Доцент Р.І. Дзвінка – автор першого енциклопедичного видання "Саксофоністи Рівненщини" (2014) (співавтор Тарас Дзвінка), в якому цілісно відтворено історію саксофонового виконавства на Рівненщині, подано інформацію про виконавців-саксофоністів, керівників оркестрів та ансамблів, викладачів класу саксофона навчальних закладів різного рівня акредитації. Поряд з цим в роботі розміщено інформацію про музичні навчальні заклади та творчі колективи, мистецькі конкурси, у яких брали участь саксофоністи Рівненщини.

13. Горовий Сергій Гаврилович (1946 р.н.) – **тромбон**, кандидат мистецтвознавства, професор Донецької державної консерваторії імені С. Прокоф'єва, м. Донецьк, нині завідувач кафедри музичного мистецтва естради Дніпропетровської консерваторії імені М. Глінки, м. Дніпропетровськ.

В кандидатській дисертації "Общие закономерности управления звучанием тромбона", яка захищена в 1997 році, автор досліджує механізм управління звуком тромбона. З метою отримання достовірних даних професор С.Г. Горовий проводить низку експериментальних досліджень функціонування губного апарата тромбоніста за допомогою прозорого мундштука, метода рентгенографічних досліджень і метода спектрального аналізу утворених на інструменті звуків.

14. Сверлюк Ярослав Васильович (1963 р.н.) – **туба**, доктор педагогічних наук, професор кафедри духових та ударних інструментів, заступник директора Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету, м. Рівне.

В кандидатській дисертації "Формування готовності студентів вузів культури до роботи з дитячим духовим оркестром", яка захищена в 1999 році, автором теоретично обґрунтовано і експериментально перевірено методику формування готовності студентів вузів культури до музично-творчої діяльності з дитячим духовим оркестром. Розкрито сутність та особливості професії керівника дитячого духового оркестру, визначено педагогічні умови і виявлено напрямки вдосконалення професійної підготовки студентів. Визначено структуру "готовності". Встановлено, що в системі музично-виконавської підготовки студентів формування готовності до роботи з дитячим духовим оркестром є педагогічно керованим процесом на відміну від традиційного накопичення знань про закономірності колективного виконавства.

Доведено, що за відповідних педагогічних умов, при спрямуванні психолого-педагогічних, методичних та спеціальних (музичних) дисциплін на висвітлення специфічних особливостей роботи з дитячим колективом можна ефективно готувати фахівців такої кваліфікації.

Сверлюк Я.В. є автором двох монографій "Диригентсько-оркестрова освіта: теорія, методика, практика" (2007) та у співавторстві з професором Ільченко О.О. "Методологічні проблеми професійної музичної освіти" (2004), а також навчально-методичного посібника "Основи знань керівників дитячих музично-аматорських колективів" (2002), у співавторстві з Н.В. Слободяник, який рекомендовано міністерством освіти і науки України.

15. Рудчук Юрій Антонович – **кларнет**, кандидат мистецтвознавства, професор кафедри духових та ударних інструментів Національного університету культури і мистецтв, м. Київ.

Кандидатська дисертація "Духова музика України у XVIII – XIX століттях" захищена в 2001 році. У роботі досліджуються проблеми розвитку українського виконавства на духових інструментах XVIII-XIX століть, дається оцінка їх значення для музичної культури українського народу. За об'єкт дослідження дисертантом обрано виконавську діяльність українських оркестрів, духових ансамблів та окремих солістів – виконавців на духових інструментах.

Саме в цьому аспекті висвітлено розвиток виконавства на духових інструментах, котрий яскраво виявився в головних складових української культури: народному побуті, українській військовій музиці, музиці католицької церкви, діяльності музичних цехів, музичному побуті панських маєтків.

Автором всебічно вивчено умови розвитку виконавства на духових інструментах зазначеного періоду; досліджено еволюцію духового інструментарію, розвиток його виробництва та шляхи вдосконалення; здійснено аналіз репертуару духового виконавства XVIII-XIX століть та дана оцінка його значення для розвитку мистецтва гри на духових інструментах; досліджено зв'язки українського духового мистецтва із західноєвропейським.

16. Посвалюк Валерій Терентійович (1947 р.н.) – **труба**, Заслужений артист України, доктор мистецтвознавства, професор, декан оркестрового факультету, завідувач кафедри мідних духових та ударних інструментів Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського, м. Київ.

В кандидатській дисертації "Київська школа виконавства на трубі: історичні та методичні аспекти", яка захищена в 2001 році, В.Т. Посвалюк вперше в Україні дослідив витоки київської виконавської та педагогічної школи трубачів, детально проаналізував методичні принципи її засновників і послідовників, в хронологічному порядку висвітлив творчу та педагогічну діяльність представників цієї школи та їх біографічні дані.

Посвалюк В.Т. – автор монографій "Мистецтво гри на трубі в Україні" (2006), "Вільгельм Мар'янович Яблонський (до 120-річчя від дня народження)" (2009), навчальних посібників з грифом Мінкультури та МОНУ "Ежедневные комплексные упражнения трубача" (2000), "Щоденні самостійні вправи трубача" (2002), "Труба пікколо у виконавській практиці трубача" (2008), "Методика оволадання верхнім регистром на трубе" (2013) та довідкових видань "Трубачі Києва: прошлое и настоящее" (1998), "Історія кафедри духових і ударних інструментів Національної музичної академії України ім. П.І. Чайковського у фотографіях" (2010).

17. Карп'як Андрій Ярославович (1974 р.н.) – **флейта**, доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка, м. Львів.

В кандидатській дисертації "Флейтове мистецтво в музичній культурі Львова (XIX-XX ст.)", яка захищена в 2002 році, автором проаналізовано джерела львівської флейтової школи, її зв'язки з іншими регіональними та національними флейтовими школами. Досліджено розвиток флейтового виконавства Львова у всіх формах його вияву (оркестровому, ансамблевому, сольо-концертному). Охарактеризовано зв'язок львівської флейтової школи з творчістю композиторів (зроблено теоретичний та виконавський аналіз творів, розглянуто концертний репертуар флейтистів). Визначено характерні риси львівської флейтової школи. Висвітлено виконавську та педагогічну діяльність найвидатніших флейтистів Львова. Детально розглянуто історію Львівської державної музичної академії на фоні широкої палітри музичного життя міста протягом XIX-XX ст.

Професор А.Я. Карп'як – автор монографії "Концепційні засади художнього мислення сучасного флейтиста" (2013), у якій вперше в українському музикознавстві наданий аргументований критичний аналіз ключовим питанням та проблемам розвитку сучасного флейтового мистецтва. Ця робота рецензована провідними науковцями і музикантами Франції, Німеччини та України.

18. Вовк Роман Андрійович (1947 р.н.) – **кларнет**, Заслужений діяч мистецтв України, кандидат мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри дерев'яних духових інструментів Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського, м. Київ.

В кандидатській дисертації "Історія, акустична природа і виразні можливості кларнета", яка захищена в 2004 році, автор розглядає питання, які присвячені всебічному дослідженню аплікатури кларнета.

У першому розділі досліджуються питання, пов'язані з історією кларнета: інструменти – попередники кларнета в країнах Стародавнього Сходу, Античного світу, Середньовічної Європи; шалюмо у XVII ст., кларнет Й.Деннера, головні етапи формування і розвитку аплікатури кларнетів французької та німецької систем, різновиди сучасних кларнетів, характерні тенденції подальшого розвитку кларнетової аплікатури.

Другий розділ присвячений акустичній природі і конструктивним основам аплікатури кларнета. Кларнет – квінтуючий інструмент, тому його аплікатура принципово відрізняється від такої октавуючих духових інструментів. Досліджувались особливості конструкції та функціонування кожної з п'яти груп ігрових отворів, а також акустична самотутність кожного з п'яти регістрів кларнета.

Два останніх розділи присвячені виразним можливостям аплікатури кларнета. Виразні можливості аплікатури в сфері традиційних засобів виразності кларнета досліджувались в третьому розділі дисертації, виразні можливості аплікатури у сфері нетрадиційних засобів виразності – у четвертому розділі.

Професор Р.А. Вовк у своєму науковому дослідженні широко вживає методи точних вимірів за допомогою сучасної електро-акустичної апаратури. Результати стали основою для розробки багатьох методичних рекомендацій. Прикладена до дисертації таблиця аплікатур забезпечує всі вимоги, які постають перед кларнетистом у практичній творчій діяльності.

Р.А. Вовк є автором навчальних підручників "Інструментознавство", "Методика роботи з оркестром", науково-популярного видання "Портрети корифеїв" (2013), виданого до 100-річчя від дня заснування НМАУ ім. П.І. Чайковського.

19. Цюлюпа Степан Данилович (1959 р.н.) – **труба**, кандидат педагогічних наук, доцент, відмінник освіти України, проректор з виховної роботи Рівненського державного інституту культури, з 2004 року завідувач кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету, м. Рівне.

В кандидатській дисертації "Педагогічні умови формування культури вільного часу студентів", яка захищена в 2004 році, автор науково обґрунтовує соціально-педагогічні концепції вільного часу студентів та організаційно-методичної системи формування культури його використання. Обґрунтовано поняття: "педагогічний потенціал вільного часу

студентів", "культура вільного часу студентів", визначено і експериментально перевірено педагогічні умови її формування: соціально-педагогічні, організаційно-педагогічні, психолого-педагогічні, а також організаційно-методична система їх реалізації. Основні результати дослідження знайшли практичне застосування в процесі виховної роботи вищих закладів освіти і мистецтва, діяльності мистецьких і культурно-освітніх закладів, що здійснюють організацію вільного часу студентів.

Цюлюпа С.Д. – автор навчальних посібників з грифом МОНУ "Хрестоматія з класу ансамблю (мідні духові інструменти)" (2001), "Інструментування для духового оркестру", співавтори Терлецький М.М., Полех Д.С. (2008), "Історія кафедри духових та ударних інструментів Рівненського державного гуманітарного університету: минуле і сучасне" (2012), а також є упорядником збірника наукових праць "Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя", який видається щорічно з 2006 року і має свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації (серія КВ №19865-9665Р, наказ №240 від 17 квітня 2013 року державної реєстраційної служби України).

20. Буркацький Зіновій Павлович (1962 р.н.) – **кларнет**, кандидат мистецтвознавства, професор кафедри духових та ударних інструментів, декан оркестрового факультету Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової, м. Одеса.

В кандидатській дисертації "Інструктивно-художній матеріал в системі формування майстерності кларнетиста", яка захищена в 2004 році, автор розглядає питання, які присвячені удосконаленню майстерності кларнетової гри за допомогою системного та стильового направленного, організованого інструктивно-художнього матеріалу.

Головною метою роботи стало створення концепції віртуозної кларнетової гри в співвідношенні з різними сферами інструментального та вокального виконавства. Виділена стилістична детермінованість віртуозної кларнетової техніки, історично немінуча, з стилістичними періодизаціями в інших видах творчості і мистецтва.

Зібрані інструктивно-художні матеріали у виді трьох збірок етюдів експериментально апробовані та узагальнюють методичні принципи і досвід навчання віртуозній грі в одеській школі гри на кларнеті. У вітчизняній музикознавчій літературі вперше здійснений виконавський аналіз творів для кларнета Л. Шпора, К. Вебера, Дж. Россіні, Е. Денисова, Т. Олаха та ін.

21. Гишка Ігор Семенович (1947 р.н.) – **труба**, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри духових та ударних інструментів Львівської державної консерваторії ім. М.В. Лисенка, згодом професор кафедри музичного мистецтва Академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів.

В кандидатській дисертації "Звукотворчий компонент трубного виконавства: традиції та базинг", яка захищена в 2005 році, автором комплексно досліджено звуковий фактор як визначальний компонент трубного виконавства. На підставі всебічного аналізу доведено, що саме звук, його естетичні критерії є головним рушієм розвитку інструмента. Теоретично обґрунтовано оволодіння базингом як специфічним технічним засобом звуковидобування. Уперше у світовій практиці виконавства на мідних духових інструментах створено цілісну методику формування та вдосконалення амбушура трубача. Виявлено суттєві ергономічні переваги базингу за його застосування у грі. Вивчено художньо-виразовий потенціал базингу та його вплив на оновлення композиторської та виконавської творчості. Запропоновано поглиблене розуміння специфічних особливостей музичної акустики, зокрема, питань диференціації єдиної акустичної системи.

Професор І.С. Гишка – автор монографії "Звукоутворення як важлива складова технічної досконалості трубача (історія, теорія, методика, практика) (2010) та навчально-методичного посібника "Теорія і методика постановки виконавського апарату трубача" (2013, з грифом МОНУ).

22. Мочурад Богдан Іванович (1968 р.н.) – **труба**, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри оркестрового диригування Львівської національної музичної академії імені

М.В. Лисенка, диригент оркестру Львівського академічного музично-драматичного театру імені Марії Заньковецької, м. Львів.

В кандидатській дисертації "Концерт для труби в контексті жанрово-стильової еволюції", яка захищена в 2005 році, автором здійснено комплексний аналіз високохудожньої концертної літератури з метою її актуалізації для труби як сольного інструменту з широкою амплітудою виразових можливостей. Уперше в українському музикознавстві висвітлено взаємозв'язок дослідженого жанру та основних етапів еволюції труби як оркестрового інструмента, вивчено формування виконавських джерел, а також вдосконалення моделей інструмента. Уперше запропоновано стильову типологію жанру в європейській музичній культурі, здійснено музикознавче дослідження 38-ми концертів, розглянуто проблеми їх інтерпретації.

23. Крижанівський Федір Петрович (1947 р.н.) – тромбон, Заслужений артист України, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри мідних духових та ударних інструментів Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського, м. Київ.

В кандидатській дисертації "Український концерт для тромбона в аспекті становлення та розвитку жанру", яка захищена в 2005 році, автором вивчено український концерт для тромбона в контексті загальноєвропейського процесу розвитку жанру. Розглянуто причини та фактори формування концерту для даного інструменту як самостійного жанру в середині XVII ст. Простежено особливості його еволюції у наступні історичні періоди, виявлено риси спадкоємності українського концерту з традиціями тромбонного концерту в західно-європейській і російській музиці. Встановлено характерні жанрові ознаки українського концерту, обумовлені особливостями національного музичного мислення. Визначено основні жанрово-стильові тенденції розвитку українського концерту для тромбона, особливості його музичної мови, формоутворення, драматургії, сольних партій і каденцій. Запропоновано періодизацію розвитку концертного жанру для тромбона в європейській та українській музиці. Визначено жанрові різновиди українського концерту, досліджено взаємозв'язок жанру й етапів еволюції тромбона як сольного інструмента, формування виконавських шкіл.

24. Дзисюк Василь Юхимович (1951 р.н.) – флейта, кандидат мистецтвознавства, професор кафедри духових та ударних інструментів Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової, м. Одеса.

В кандидатській дисертації "Гра на флейті як художній феномен", яка захищена в 2006 році, автор розглядає питання, які присвячені феномену флейтового мистецтва як переважно виконавського типу діяльності в його обумовленості композиторською творчістю, тобто втіленням композиторського ставлення до флейти та осмисленням тембрових можливостей флейти в окремих творах. Запропонована історико-стильова парадигма вивчення флейтового мистецтва дозволяє поєднувати історіографічний, джерелознавчий, естетико-культурологічний, жанрово-стильовий підходи в контексті музикознавчого метода. Методичне розширення виконавських питань в дисертації дозволяє знайти нові ракурси роздивляння історичних передумов та сучасного стану традиції флейтової гри, виокремити її специфічні якості.

Визначаються головні історико-культурологічні та іманентні стильові чинники флейтової діяльності як єдності композиторської та виконавської творчості, зокрема взаємодія академічної та поза академічної настанов флейтового інструменталізму. Аналіз традиційного та інноваційного репертуару флейтисту сягає стилістично-текстологічного рівня та дозволяє вибудовувати концепцію "філософії флейти" як теоретично та практично значущої для сучасного флейтиста – виконавця та педагога. Підтверджується єдність музикознавчих та виконавських питань у річищі проблеми музичного мислення та відкриваються певні виконавські шляхи – з боку художньо-стильових засад флейтової гри – рішення даної проблеми.

25. Крупей Михайло Васильович (1955 р.н.) – саксофон, кандидат мистецтвознавства, професор кафедри духових та ударних інструментів Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової, м. Одеса.

В кандидатській дисертації "Стильові основи формування виконавської майстерності саксофоніста (у контексті музичної творчості XIX – XX ст.)", яка захищена в 2006 році, автор розглядає питання, які присвячені вивченню розвитку виконавської майстерності

саксофоніста як музичного явища у контексті музичної творчості XIX-XX століть, на основі концепційного підходу, який дозволяє виявити її теоретично-стильові основи. У роботі розглядаються передумови й досліджено генезис: винахід нового інструмента А. Саксом, становлення і шляхи розвитку в музичному мистецтві, а також простежуються особливості його еволюції у наступні історичні періоди. Визначені складові виконавського процесу та зроблена спроба узагальнити структуру сукупності "виконавець-саксофон" як цілісного функціонального системного утворення, вводячи термінологічну новацію "функціональної виконавсько-механічно-акустичної системи". Запропонована жанрово-стилістична типологія змістовного синтезу формування творчої універсальної виконавської майстерності музиканта-духовика як загальної функціональної системи. Залучені й аргументовані інші нові терміни, що є супутніми категорії "виконавська майстерність", в методичну літературу пропонується введення логічної низки понять: "творча виконавська майстерність", "звукотворення", "звукотворення", "звукотворення-звукотворення" та інше.

Аналітичний матеріал роботи підтверджує те, що жанрово-стильова творча виконавська майстерність саксофоніста як прояв росту інструментальної експансії сучасності – системна технологічно-технічна та творча звукова виразно-енергетична сторона розвитку художньої образності в русі музичної композиції виконуваного твору в часі, що обумовлені особливостями національного, духовного і художнього музичного мислення, а також звукотворення, формотворення, драматургії, культури емоцій і почуттів виконавця.

26. Громченко Валерій Васильович (1978 р.н.) – **кларнет**, проректор з наукової роботи Дніпропетровської консерваторії імені М. Глінки, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри духових та ударних інструментів, м. Дніпропетровськ.

Кандидатську дисертацію "Кларнет у музичній культурі Європи XVIII століття", яка захищена в 2007 році, автор присвячує дослідженню кларнетового виконавства в Європі XVIII століття. В роботі висвітлюється розвиток конструкції інструмента у першому сторіччі його існування, розкривається процес становлення кларнета як концертного (сольного), ансамблевого та оркестрового інструмента. Простежуються особливості формування художньої індивідуальності кларнета. Виділяються найбільш визначні події у музичному житті тогочасної Європи, які мали безпосередній вплив на повне утвердження кларнета в європейській музичній культурі XVIII століття.

У дисертації вибудована чітка хронологічна лінія процесу розвитку кларнета як концертного (сольного), ансамблевого та оркестрового інструмента у першому сторіччі його функціонування в європейській музиці. У роботі здійснюється аналіз визначних, а також маловідомих творів для кларнета (творів за участю кларнета), написаних у XVIII столітті.

27. Федорков Олег Вікторович (1952 р.н.) – **тромбон**, кандидат мистецтвознавства, професор кафедри духових та ударних інструментів Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського, м. Харків.

В кандидатській дисертації "Український ансамбль тромбоністів у контексті світового музичного мистецтва", яка захищена в 2008 році, автор розглядає питання вивчення специфіки історичного розвитку українського ансамблю тромбонів у контексті світового тромбонного мистецтва. Вперше в вітчизняному музикознавстві етапи 500-річної історії ансамблю тромбонів як виконавського складу та явища композиторської творчості розглянуто у єдності, як своєрідну жанрову систему. Обґрунтовується застосування принципу історизму до вивчення тромбонного ансамблю з урахуванням специфіки інструмента та жанрово-стильового контексту. Виокремлено жанр тетого – як різновид музики для ансамблю тромбонів другої половини XX ст.

Опрацьовано понад 100 творів зарубіжних і 23 твори українських композиторів, призначених для ансамблево-тромбонного складу. Охарактеризовані мовні, композиційно-драматургічні та жанрово-стильові закономірності, притаманні творам українських композиторів для ансамблю тромбонів.

28. Вакалюк Петро Васильович (1962 р.н.) – **труба**, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри теорії та історії виконавського мистецтва Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ.

В кандидатській дисертації "Труба в симфонічній творчості С. Людкевича і Б. Лятошинського", яка захищена в 2009 році, автор розглядає питання, в яких простежується образно-смілова специфіка використання тембру труби в симфонічних партитурах Б. Лятошинського та С. Людкевича. Визначаються передумови символіки тембру труби у названих українських композиторів на підставі розгляду трактування інструмента у фольклорних традиціях та у творчості митців XVIII-XIX ст. Труба отримує в симфоніях, симфонічних поемах, увертюрах, сюїтах Б. Лятошинського і С. Людкевича розмаїте тлумачення, відповідне до індивідуальних образних концепцій кожного твору та позначене індивідуальними рисами стилю кожного з композиторів.

Простежуючи своєрідність перевтілення тембру труби у творчості Б. Лятошинського та С. Людкевича, відзначено помітні розбіжності у їх трактуванні. Якщо для Б. Лятошинського переважаюча експресивна образність, тяжіння до втілення колосальної напруги конфліктів вимагала майстерного тембрового висвітлення, динамізації розвитку за допомогою посилення ролі мідних духових інструментів, введення їх навіть на початкових етапах розвитку тем, особливо активних, непростих головних партій, то у С. Людкевича, незважаючи на пізньоромантичний орієнтир його стильової доміанти, спостерігаємо обережніше, спокійніше використання мідної групи, "приберігання" її сильної яскравої звучності передусім для кульмінаційних зон розвитку.

29. Понькіна Антоніна Михайлівна – саксофон, кандидат мистецтвознавства, професор кафедри оркестрових духових інструментів і оперно-симфонічного диригування Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського, м. Харків.

В кандидатській дисертації "Саксофон у музичній культурі XX століття (на матеріалі сонатної творчості зарубіжних та українських композиторів)", яка захищена в 2009 році, автором обґрунтовується специфіка саксофона, його технічних та виразових можливостей в музичній творчості XX ст. Розглянуто задіяність саксофона в творах сонатного жанру. Запропоновано періодизацію розвитку жанру сонати для саксофона, на підставі чого виявлено: 1) характерні тенденції формування та подальшої еволюції жанру; 2) індивідуальні риси кожного із визначених періодів; 3) характеристики технічних і виразових можливостей інструмента. У дослідженні осмислюються процеси жанрово-стильової модифікації сонати для саксофона в контексті композиторської практики XX ст. У зв'язку з цим виділяються різновиди сонати для саксофона. За типом *музичної семантики* виокремлено шість "гілок" сонатного "дерева": необарокова, неокласицистична, неоромантична, фольклорна, соната в джазовому стилі й авангардна соната. За критеріями виконавського складу вирізняються такі різновиди, як соната-соло, ансамблева соната (саксофон і фортепіано; саксофон, віолончель і фортепіано; саксофон і банджо), соната у супроводі симфонічного оркестру та різноманітних складів камерного ансамблю (в тому числі й естрадного).

У контексті цілісної жанрової системи сонатної творчості визначено наступні типи співвідношення партій саксофона і фортепіано: "паритетний"; "акомпанементний"; "персоналіфікація" (в поодиноких випадках – переважає тематизм фортепіано); непередбачуване співвідношення (партії інструментів не виписані в нотному тексті, а залежать від волі виконавця). У світлі загальних тенденцій музичної культури XX ст. виявлено індивідуалізацію сольної партії в сонатах для саксофона, для якої притаманними стають каденція і нетрадиційних виконавських прийомів гри на інструменті: одні з яких були принципово новими, інші – переосмислені з огляду на виконавську практику.

30. Варянюк Олег Іванович (1978 р.н.) – труба, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри духових та ударних інструментів Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка, м. Львів.

Кандидатську дисертацію "Європейська соната для труби: історія, теорія, виконавство", яка захищена в 2009 році, автором присвячено еволюційним етапам становлення жанру сонати для труби від XVII до першої половини XX століття. Жанр досліджується системно з увиразненням еволюційно-стильових та виконавсько-інтерпретаційних аспектів. Аналітичний матеріал поділяється на два блоки: XVII – початок XVIII-го та XX століття.

У першому блоці увага зосереджується на історико-соціальному тлі та шляхах формування провідних інструментальних жанрів на прикладі камерно-ансамблевої сонати за участю труби. Докладно розглядаються визначні зразки даного жанру у творчості представників італійської, німецької, австрійської, чеської та англійської композиторських шкіл. Окремо досліджується процес розбудови барокового інструментарію та специфіка виконавського мистецтва.

У другому блоці корпус камерно-ансамблевих сонат для труби і фортепіано ХХ століття поділяється на дві типологічні групи: монументальні сонати концертного спрямування та камерно-ансамблеві сонати – мініатюри. Концептуальний та стилістичний спектр окреслених типологічних груп охоплює елементи неокласицизму, імпресіонізму, неоромантизму, неофольклоризму, конструктивізму.

31. Плохотнюк Олександр Сергійович (1979 р.н.) – **труба**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії, історії музики та інструментальної підготовки Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Луганськ, з 2015 року доцент кафедри інструментально-виконавської майстерності Київського педагогічного університету імені Бориса Грінченка, м. Київ.

Кандидатську дисертацію "Формування професійно ціннісних орієнтацій студентів мистецько-педагогічних спеціальностей у процесі музично-виконавської діяльності", яка захищена в 2009 році, автор присвячує проблемі підвищення ефективності формування професійно ціннісних орієнтацій студентів мистецько-педагогічних спеціальностей у процесі музично-виконавської діяльності.

У дослідженні визначено сутність та структуру професійно ціннісних орієнтацій майбутніх педагогів-музикантів, а також чинники, що впливають на формування зазначеної якості в студентів. Обґрунтовано педагогічні умови, за яких забезпечується ефективне формування професійно ціннісних орієнтацій студентів мистецько-педагогічних спеціальностей. Розроблено зміст програмного матеріалу курсів "Основний музичний інструмент", "Ансамбль духових та ударних інструментів", спецкурс "Історія становлення, розвиток та основи джазового виконавства", спрямовані на професійно ціннісні орієнтації, ціннісно-сміслові навчальні ситуації, що забезпечують аксіологічну складову навчально-виховного процесу підготовки студентів музично-педагогічних спеціальностей, методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи в класі основного інструмента, організації самостійної роботи в класі ансамблю духових та ударних інструментів, розробки та використання ігрових ситуацій, концертів-лекцій, тематичних заходів.

Експериментально доведено, що запропоновані педагогічні умови формування професійно ціннісних орієнтацій досягають своєї максимальної ефективності лише при комплексному застосуванні.

32. Марценюк Герольд Петрович (1941 р.н.) – **тромбон**, кандидат мистецтвознавства, доктор філософії (PhD.Art) (мистецтво), професор кафедри музичного мистецтва Національного університету культури і мистецтв, м. Київ.

Кандидатську дисертацію професора Г.П. Марценюка "Етапи становлення та проблеми розвитку українського тромбонного виконавства (кінець ХІХ – ХХ століття). Історичні та методичні аспекти" захищено в 2011 році.

Дисертацію присвячено дослідженню історії розвитку українського тромбонного виконавства, дослідженню етапів становлення та розвитку української школи тромбона з урахуванням виконавських особливостей в різних регіонах України. Уперше цілісно досліджено і проаналізовано становлення української школи тромбона, визначено вплив інших виконавських духових шкіл (зокрема німецької, чеської та російської) на розвиток українського тромбонного виконавства. Охарактеризовано діяльність вищих музичних навчальних закладів України від часу їх заснування, виявлено шляхи формування професійних виконавських і педагогічних традицій регіональних шкіл тромбона, відповідно охарактеризовано ряд яскравих представників української школи тромбона від фундаторів до музикантів-педагогів наступних поколінь (А. Машек, Г. Лоеццо, М. Подгорбунський, Д. Катанський, П. Фассгауер, О. Ланге, О. Добросердов, В. Гарань, Б. Манжора, О. Федор-

ков, С. Горовой, В. Готчев, С. Ганич, Ф. Крижанівський, Г. Лагдищук, Г. Марценюк та ін.). У дослідженні об'єктивно розглянуто внесок українських педагогів і виконавців у становлення та розвиток методичних засад тромбового виконавства, здійснено порівняльний аналіз сучасного стану українського і зарубіжного виконавства та педагогіки в цій галузі музичного мистецтва.

Професор Г.П. Марценюк – автор навчально-методичних посібників з питань духового виконавства, а саме: "Методика викладання гри на духових інструментах (становлення і розвиток національних виконавських шкіл)" (ч.1, 2006); "Тромбон: історія і сьогодення" (2006); "Методика оволодіння мистецтвом гри на тромбоні" (2007); "Грані таланту (творчі портрети видатних митців. В.Т. Посвалюк.)" (2008); та фундаментальної монографії "Українське тромбоневе виконавство в контексті європейського духового музичного мистецтва" (2013).

33. Мимрик Михайло Романович (1977 р.н.) – **саксофон**, Заслужений артист України, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри дерев'яних духових інструментів Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського, м. Київ.

В кандидатській дисертації "Саксофон в українській камерній музиці кінця ХХ – початку ХХІ століття: композиторська творчість і виконавська практика", яка захищена в 2013 році, автор розглядає питання, які присвячено дослідженню сучасної української камерно-інструментальної музики кінця ХХ – початку ХХІ ст. у контексті новітніх виконавсько-виражальних засобів та прийомів гри на саксофоні.

Бурхливий розвиток саксофонного виконавства в другій половині ХХ – ХХІ ст. виявляється не тільки в удосконаленні традиційних способів гри, а й розширенні сфери виражальних можливостей саксофона за рахунок виникнення нових виконавських прийомів і засобів. Нетрадиційні засоби виразності є актуальною темою сучасного українського саксофонного виконавства.

Широкий музично-виражальний спектр української камерно-інструментальної музики з участю саксофона кінця 1990-х – початку ХХІ ст., лівову частку музичних творів якого вперше внесено до аналітичних розвідок, дає можливість оцінити на практиці глибину філософсько-образних концепцій, які втілюють сучасні українські композитори. Яскравим прикладом такого роду конотацій стали творчі пошуки В. Рунчака, а саме залучення несподіваних рішень як композиційних структур, так і новітніх способів та прийомів гри на саксофоні. Виконання академічної музики саксофонним квартетом стає значним явищем другої половини ХХ ст. Окреслено основні положення щодо специфіки формування творчих настанов у виконавській діяльності квартету. Зазначимо, що художньо-стильова особливість гри саксофонного квартету ґрунтується на глибокому усвідомленні нерозривності технічних та мисленнево-образних умотивованих дій, які дають змогу досягти максимального творчого результату у виконавській діяльності.

34. Кушнір Антон Ярославович (1979 р. н.) – **флейта**, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри дерев'яних духових інструментів Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського, м. Київ.

В кандидатській дисертації "Київська флейтова школа: теоретичний, історичний, виконавський аспекти", яка захищена в 2013 році, доцент А.Я. Кушнір розглядає питання багатогранної діяльності Київської флейтової школи як складової українського національного флейтового мистецтва, окреслює перспективні напрямки її розвитку. На основі висвітлення теоретичних засад дослідження виконавської школи як музично-творчого феномена визначені принципи функціонування Київської флейтової школи, її самобутні риси, національна специфіка, запропонована періодизація.

Виявлені джерела і чинники, що сприяли становленню і розвитку Київської флейтової школи. Розкрита масштабність творчості фундатора школи А. Ф. Проценка, узагальнено творчий внесок В. Антонова, О. Кудряшова, Я. Верховинця, В. Пшеничного, В. Турбовського та ін. у розвиток та ствердження її основних творчих принципів. Охарактеризовано взаємозв'язки досліджуваної школи з іншими регіональними центрами українського флейтового мистецтва. Систематизовані, узагальнені та доповнені виконавсько-теоретичні

засади Київської флейтової школи в їх взаємообумовленості з виконавством на флейті та українською композиторською практикою ХХ – початку ХХІ ст.

35. Старко Володимир Григорович (1969 р.н.) – **фагот**, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри духових та ударних інструментів Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка, м. Львів.

В кандидатській дисертації "Фаготове мистецтво в Україні: генеза, сучасний стан, шляхи розвитку", яка захищена в 2014 році, автором досліджується генеза, сучасний стан і шляхи розвитку фаготового мистецтва в Україні, його розвиток в контексті потужних інонаціональних впливів, синтезу тенденцій, відмінностей і взаємодії західноукраїнської і східноукраїнської складових.

Осмилюються динаміка, механізми і фактори його становлення: від виконавського емпіризму – до теоретичного узагальнення, від аматорського – до професійного статусу, окреслюються шляхи вдосконалення виразових можливостей і функцій інструмента в оркестровому, камерному і сольному виконавстві, висвітлюються естетичні, педагогічні і виконавські погляди визначних фаготистів, провідні методичні принципи української фаготової педагогіки.

Динаміка збагачення і оновлення репертуару для фагота, високопрофесійна виконавська практика, висока конкурентоспроможність, взаємодія творчості і навчання, традицій і досвіду духової виконавської школи із новітніми техніками, розгорнута науково-теоретична і практично-методологічна база і послідовна система наукових розробок не лише довели самодостатність, життєздатність і перспективність поступу фаготового мистецтва в Україні, але й стали незаперечним свідченням формування національної виконавської школи та її успішного функціонування у світовому контексті.

36. Палаженко Олег Петрович (1985 р.н.) – **кларнет**, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету, м. Рівне.

В кандидатській дисертації "Методика формування виконавських умінь підлітків у процесі навчання гри на духових інструментах", яка захищена в 2015 році, молодий, перспективний рівненський вчений досліджує актуальну проблему формування виконавських умінь підлітків у процесі навчання гри на духових інструментах. Розроблено та експериментально перевірено процес формування виконавських умінь учнів-духовиків в умовах позашкільної спеціалізованої освіти. Визначено ефективні форми, методи і засоби формування виконавських умінь підлітків у процесі навчання гри на духових інструментах.

У дослідженні виділені структурні компоненти сформованості виконавських умінь учнів-духовиків, а саме: мотиваційно-вольовий, когнітивно-комунікативний, емоційно-ціннісний та особистісно-творчий.

Доведено, що ефективність набуття виконавських умінь залежить від забезпечення відповідних принципів, педагогічних умов, методів та форм навчання.

Розроблено, теоретично обґрунтовано і експериментально перевірено методичну модель, яка впроваджувалася на трьох етапах дослідження: підготовчо-кумулятивному, змістовно-рефлексивному та творчо-самостійному.

Встановлено, що розроблена методична модель є оптимальною для формування виконавських умінь учнів у процесі навчання гри на духових інструментах в спеціалізованих позашкільних навчальних закладах.

37. Олійник Дмитро Борисович (1965 р.н.) – **ударні інструменти**, кандидат мистецтвознавства, старший викладач кафедри духових та ударних інструментів Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка, м. Львів.

Кандидатську дисертацію "Ксилофон у просторі музичної культури Європи (VIII ст. до н.е. – початок ХХІ ст.)", яка захищена в 2016 році, автор присвячує дослідженню історії розвитку ксилофона в Європі, що розглядається в контексті однотипних ідіофонів різних народів світу. Проаналізовано стан вивчення інструмента. Обґрунтовано автохтонне походження європейського ксилофона, вивчено основні його типи від античності до початку ХХІ століття (одно-, дво-, три- та чотирирядні системи). Розглянуто умови функціонування

ксилофона в європейській музичній культурі XIV – поч. XX ст. Висвітлено діяльність клезмерів-ксилофоністів, їх вплив на розвиток сольного виконавства і створення концертного репертуару. Впроваджено забуті імена європейських ксилофоністів, педагогічний і концертний репертуар ксилофонів. Висвітлено зародження європейського виконавства на дворядному американському ксилофоні.

II. Докторські дисертації духовиків України.

1. Апатський Володимир Миколайович (1928 р.н.) – **фагот**, Народний артист України, академік, член-кореспондент академії мистецтв України, доктор мистецтвознавства, професор Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського.

В докторській дисертації "**Теоретичні основи гри на духових інструментах (на прикладі фагота)**", яка захищена в 1993 році, автор розглядає питання акустичної природи інструмента і специфіки звукоутворення на ньому, будови і функціонування виконавського апарату й методи його формування, основних засобів виразності фаготиста й методи розвитку виконавської майстерності. Кінцевою метою дослідження є розробка теоретичних основ духового виконавства на прикладі фагота. З метою одержання об'єктивних науково-достовірних даних професор В.М. Апатський у своїх дослідженнях широко застосував методи точних лабораторних спостережень і вимірів за допомогою таких приладів, як стробоскоп, шлейфовий осцилограф, рентгеноскоп, автоматичний аналізатор спектру, вимірювач рівня звукового тиску, пневмограф, тензостанцію з тензодатчиками, ротовий манометр та ін.

Авторові належить пріоритет у розробці методології тензометричних, пневмографічних та манометричних досліджень для вивчення найскладніших акустичних та фізіологічних процесів, що відбуваються під час гри на духових інструментах. В дисертації вперше здійснено спробу розробити теоретичні основи гри на одному з класичних духових інструментів – фаготі. У процесі дослідження академік В.М. Апатський створює новий напрям у вивченні духового виконавства, який базується на точних лабораторних вимірах, тим самим заслужив визнання теоретиків і практиків духового виконавства, має послідовників як в Україні, так і за її межами.

2. Якустіді Іван Васильович (1926-1997) – **валторна**, доктор мистецтвознавства, професор кафедри оркестрових духових інструментів і оперно-симфонічного диригування Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського, м. Харків.

В докторській дисертації "**Значення тембру валторни у процесі навчання**", яка захищена в 1993 році, автор дослідив роботу звукоутворюючого апарату валторніста методом чисельних лабораторних замірів. Поряд з експериментальними дослідженнями в дисертації розглядаються питання історії, теорії і практики виконавства, методики навчання гри на валторні,

3. Круль Петро Франкович (1959 р.н.) – **валторна**, академік Академії наук вищої освіти України, доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри теорії та історії виконавського мистецтва Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ.

В докторській дисертації "**Генезис духового та ударного інструментального виконавства України**", яка захищена в 2001 році, професором П.Ф. Крулем простежено генезу духового та ударного музичного мистецтва в Україні та узагальнено різноманітні фактологічні дані з рукописних і друківаних першоджерел, мемуарної літератури, досліджень і публікацій з історії побуту та культури українського народу, архівних документів, що поєднують велику кількість раніше невідомих фактів. Розглянуто етапи історичного становлення та розвитку духових та ударних інструментів. Опрацьовано світовий фонд духового інструментарію. Запропоновано методику археографічного опрацювання пам'яток.

4. Посвалюк Валерій Терентійович (1947 р.н.) – **труба**, Заслужений артист України, доктор мистецтвознавства, професор, декан оркестрового факультету, завідувач кафедри мідних духових та ударних інструментів Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського, м. Київ.

В 2008 році захищена докторська дисертація "**Шляхи становлення і проблеми розвитку Української школи виконавства на трубі: історичний, професійно-виконавський, теоретико-**

методичний аспекти". Наукова новизна дослідження професора В.Т. Посвалюка полягає в тому, що в дисертації вперше: розкрито своєрідність історичного шляху становлення й розвитку національної школи мистецтва гри на трубі в цілому та її регіональні особливості; послідовно простежено й узагальнено конкретні соціально-історичні умови і фактори формування даних шкіл з урахуванням показників еволюції інструментів; з максимальною повнотою висвітлено мистецький внесок визначних українських трубачів-виконавців і педагогів, починаючи з середини ХІХ ст. до сучасності; шляхом порівняння виявлено спільні й відмінні риси виконавських шкіл (методика викладання) вітчизняних і зарубіжних педагогів, розроблено актуальні питання; здійснено виконавський аналіз основних творів концертного та педагогічного репертуару для труби (звертається увага на відсутність оригінальних творів епохи бароко в репертуарі трубачів кінця ХІХ – першої половини ХХ ст.), запропоновано відповідні методичні рекомендації; відзначено якісні відмінності між оркестровим та сольо-ансамблевим стилями виконавства; розглянуто динаміку розвитку аудіо- й відеозапису українських трубачів та інші засоби пропаганди їхнього мистецтва; досягнення і проблеми українських регіональних шкіл трубного виконавства розкрито й оцінено з точки зору сучасної світової практики і в контексті безпосередніх міжнародних творчо-організаційних зв'язків.

5. Богданов Валерій Олександрович (1939 р.н.) – **труба**, Заслужений артист РРФСР, член національної спілки композиторів України, доктор мистецтвознавства, професор кафедри оркестрових духових інструментів і оперно-симфонічного диригування Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського, м. Харків.

Докторську дисертацію "Шляхи розвитку духового музичного мистецтва в Україні (від витоків до початку ХХ ст.", яка захищена в 2008 році, професор В.О. Богданов присвячує дослідженню духового музичного мистецтва України. На основі систематизації фактичних даних висвітлюються основні напрямки його еволюції.

Професор Богданов В.О. розглядає еволюцію духового музичного мистецтва України як історичний процес, пов'язаний з інструментарієм і концертною практикою. Крім того, простежується взаємодія двох факторів, що стимулювали розвиток української духової музичної культури (крім загальнодержавних заходів): а) становлення музичної освіти; б) активізація громадського життя, зокрема музичного. У дисертації доводиться, що вивчення генезису і шляхів розвитку духового мистецтва, зокрема виконавства, в Україні, як і у всьому світі тривалий час було "колискою" всієї інструментальної музики, що дозволяє екстраполювати висновки роботи на дослідження інших гілок музично-виконавської культури.

6. Качмарчик Володимир Петрович (1956 р.н.) – **флейта**, доктор мистецтвознавства, професор кафедри дерев'яних духових інструментів Національної музичної академії України ім. П.І. Чайковського, м. Київ.

Докторську дисертацію "Німецьке флейтове мистецтво ХVІІІ – ХІХ ст." професором В.П. Качмарчиком захищено в 2009 році.

Пріоритетними напрямками дисертаційного дослідження стали створення історичної періодизації німецького флейтового мистецтва ХVІІІ– ХІХ ст. і визначення ролі Й.Й. Кванца, Й.Г. Тромліца, А.Б. Фюрстенау та Т. Бьома у формуванні німецької флейтової школи. Ключові фігури історії флейтового мистецтва Німеччини показано в контексті тісного взаємозв'язку процесів удосконалення інструмента, розвитку флейтової технології та методики навчання гри. Широкий загал питань теорії і практики флейтового виконавства розкривається в дослідженні творчих здобутків засновника німецької флейтової школи Й.Й. Кванца, послідовного реформатора конструкції інструмента Й. Г. Тромліца, віртуозів епохи класицизму Й.Б. Вендлінга та романтизму – А.Б. Фюрстенау. Важливе місце відведено дослідженню інструментальної реформи Т. Бьома.

В хронологічній послідовності розкривається пріоритетність досягнень Т. Бьома у вдосконаленні механіко-акустичної системи флейти. Детальне вивчення флейтових трактатів та "шкіл" ХVІІІ–ХІХ ст. дозволило всебічно дослідити технологію виконавського процесу на флейті в означений період і виділити основні етапи її розвитку.

7. Сверлюк Ярослав Васильович (1963 р.н.) – **туба**, доктор педагогічних наук, професор кафедри духових та ударних інструментів, заступник директора Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету, м. Рівне.

В докторській дисертації "Теоретико-методичні основи професійної підготовки диригента оркестрового колективу у вищих мистецьких навчальних закладах", яка захищена в 2011 році, автором досліджено методологічні, теоретичні й методичні основи професійної підготовки диригента оркестрового колективу з урахуванням специфіки майбутньої професійної діяльності. Висвітлено генезис та еволюцію поняття "диригент оркестру" як педагогічного та музикознавчого феномена, який сприяв обґрунтуванню проблеми сучасної диригентсько-оркестрової освіти. У широкому міждисциплінарному контексті сформульовано зміст поняття "професійна підготовка диригента оркестрового колективу", розкрито його суспільне значення в музично-естетичному вихованні підростаючого покоління.

Професором Я.В. Сверлюком доведено доцільність упровадження в практику розроблених дисертантом сучасних методичних підходів до розв'язання проблеми професійної диригентсько-оркестрової освіти. Експериментально перевірено ефективність педагогічної технології та методики, створених на основі гуманістичних принципів професійного розвитку студентів.

За результатами експериментального дослідження на завершальному етапі підтверджено обґрунтованість досліджуваних теоретико-методичних засад і ефективність розробленої на їхній основі педагогічної технології, яку було впроваджено в систему професійної підготовки майбутніх диригентів у вищих мистецьких навчальних закладах.

8. Карп'як Андрій Ярославович (1974 р.н.) – **флейта**, доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка, м. Львів.

В докторській дисертації "Мистецький тезаурус флейтиста як основа виконавської майстерності", яка захищена в 2014 році, професором А.Я. Карп'яком вперше в українському музикознавстві наданий аргументований критичний аналіз ключових питань та проблем розвитку сучасного флейтового мистецтва. Визначаючи первинні пріоритети у формуванні виконавської майстерності флейтиста, дослідження опирається на прогресивні положення психофізіологічної методичної школи, впроваджуючи у флейтовий фах нове тлумачення явища артикуляції (надається фундаментального значення змістовній, сенсовній та структурній класифікації явища). Актуальність праці зумовлена завданнями розвитку художнього мислення учнів, студентів, артистів та педагогів, набуття музикантами знань і вмінь пов'язувати яскраві асоціативні враження з інтонаційними явищами та процесами, опанування мистецтва інтерпретації.

Обґрунтовуються та пояснюються методи організації апаратів дихання, амбушюра, слуху, віртуозного володіння аплікатурою, психологічних налаштувань виконавця, обумовлюються межі питання індивідуалізації, демократизації, долання поширених уніфікуючих догм на догоду гнучкому підпорядкуванню техніки музиканта загальній меті – досягнення глибини змістовності виконуваного.

На багатому фактологічному матеріалі висвітлено історію та причини виникнення, технологічні питання формування найважливіших жанрів флейтового мистецтва, вплив контактів композиторів, віртуозів і навколишніх умов праці митців на створення найяскравіших зразків репертуару флейтиста. Залучаючи до асоціативних процесів аналіз зразків зі споріднених мистецьких сфер, вибудовуються мистецькі арки та виразні алюзії, що дозволяє творити зручні та доречні осередки фахової інформації, які спрямовують працю артиста до пошуків ідеї образності композиції та формування концепцій інтерпретації.

Автор статті С.Д. Цюлюпа не претендує на цілковите повне розкриття даного питання, розуміючи, що ідеального і в природі не буває, тому плекає надію на подальші наукові дослідження інших авторів, їх доповнення, а також піднесення престижу наукової роботи у ВНЗ України, появи прогресивних підходів до педагогічної діяльності з перспективою впровадження технічних засобів у навчальний процес в класах духових інструментів, розширення числа прихильників духової музики в цілому.

Використані джерела:

1. Апатський В.М. Історія духового музично-виконавського мистецтва. Книга II / В.М.Апатський. – К. : ТОВ "Задруга", 2012. – 408 с. ISBN 978-966-432-102-7.
2. Богданов В.О. Історія духового музичного мистецтва України: від найдавніших часів до початку ХХст. – Х.: Основа, 2000. – 344 с.
3. Богданов В.О., Богданова Л.Д. Історія духового музичного мистецтва України: від найдавніших часів до початку ХХст.: В 2-х томах. – Т.1. – Х.: ФО-П Сілічева С.О., 2013. – 384 с.
4. Вовк Р.А. Портрети корифеїв. – К.:НМАУ ім. П.І.Чайковського, 2013. – 225 с.
5. Марценюк Г.П. Українське тромбонове виконавство в контексті європейського духового музичного мистецтва / Герольд Марценюк. – К.:ДП "Інформ.-аналіт. агентство", 2013. – 402 с.
6. Карп'як А.Я. Флейтове мистецтво в музичній культурі Львова (XIX-XX ст.): Дисертація... канд. мист.: 17.00.03/НМАУ. – Київ, 2002. – 198 с.
7. Круль П.Ф. Духовий інструментарій в історії музичної культури України : підручник для вищих музичних закладів IV рівня акредитації / Петро Круль. – Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2013. – 2019 с. ISBN 978-640-353-0.
8. Посвалюк В.Т., Посвалюк К.В. Історія кафедри духових і ударних інструментів НМАУ ім. П.І.Чайковського у фотографіях. – К. : НМАУ ім. П.І.Чайковського, 2010. – 224 с. : іл. ISBN 978-966-7357-55-9.
9. Цюлюпа С.Д. Історія кафедри духових та ударних інструментів Рівненського державного гуманітарного університету: минуле і сучасне. Навчальний посібник. – Рівне: видавець О. Зень, 2012. – 240 с. ISBN 978-617-601-038.
10. Збірник наукових матеріалів V-ї Міжнародної науково-практичної конференції "Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя". Випуск №5 / Упорядник С.Д. Цюлюпа. – Рівне: Волинські обереги, 2013. – 168 с. ISBN 978-966-416-308-5.
11. Збірник наукових матеріалів VI-ї Міжнародної науково-практичної конференції "Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя". Випуск №6 / Упорядник С.Д. Цюлюпа. – Рівне: Волинські обереги, 2014. – 156 с. ISBN 978-966-416-336-8
12. Збірник наукових праць "Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя". Випуск №7 / Упорядник С.Д. Цюлюпа. – Рівне: Волинські обереги, 2015. – 200 с. ISBN 978-966-416-374-0.

УДК 78.087.1

**Громченко В. В.,
м. Дніпропетровськ**

СИНТЕЗ МИСТЕЦТВ ЯК ЖАНРОВИЙ КРИТЕРІЙ ІНСТРУМЕНТАЛЬНОГО СОЛО (на прикладі творів для духових інструментів)

Анотація. У статті автор досліджує явище синтезу мистецтв як певного критерію жанру інструментального соло. Вивчення фактору мистецького синтезу як відповідної жанрової норми відбувається на основі аналізу сучасних академічних композицій для духових інструментів соло, створених українськими та зарубіжними композиторами другої половини ХХ – початку ХХІ століть.

Annotation. The article is devoted to the genre of instrumental solo. The author of this work investigates synthesis of the arts as substantial part, criterion of the genre. The exploration is conducted on the basis using different of compositions for solo wind instruments. Ukrainian and foreign composers in second half of XX and beginning of XXI century wrote those masterpieces. Among them, K. Stockhausen ("Harlequin" for clarinet solo), F. Rabe ("Basta" for trombone solo), V. Runchak ("Homo ludens IX, (oboe: I and oboe) nine of nonrandom stops a walking oboist" for oboe solo), V. Martyniuk ("Interview on a given theme" for clarinet solo).

Synthesis of arts greatly expands the arsenal of expression for academic wind instruments. The author of this article emphasizes the historical basis of synthesis of arts for playing compositions solo. The scientist finds parallels between contemporary masterworks for instrument solo and performing of masterpieces solo during the period Middle